

Norrænt samstarf til árangurs

Samstarf norrænu umhverfisráðherranna byggir á fjögurra ára framkvæmdaáætlunum í umhverfismálum.

Í hefti þessu er að finna norræna framkvæmdaáætlun fyrir tímabilið 2005–2008. Áætlunin myndar ramma utan um samstarf Norðurlandanna í umhverfismálum bæði milli landanna, við grannsvæðin, Norðurskautssvæðið, Evrópu-sambandið og aðra alþjóðlega aðila eftir því sem við á. Áhersla er lögð á að auka samþættingu milli ólíkra sviða svo og samvinnu á milli vinnuhópa á umhverfissviði.

Í framkvæmdaáætluninni eru fjögur meginefni í forgrunni. Þau eru umhverfi og heilsa, hafið, menningarminjar og útivist og sjálfbær framleiðsla og neysla. Hugmyndin að baki þessum meginefnum er að ekki sé hægt að skoða hvern umhverfismálaflokk út af fyrir sig heldur verði að skoða þá í samhengi. Til dæmis verði að skoða hættuleg efni bæði út frá áhrifum sem þau geta haft á heilsu manna og einnig áhrifum þeirra á náttúruna.

Í áætluninni er lögð áhersla á verndun lífríkis hafsins, en Norðurlarndapjóðrinar hafa einmitt haft forgöngu um það mál á alþjóðlegum vettvangi og lögðu Íslendingar sérstaka áherslu á það í formennskuáætlun sinni í Norrænu ráðherranefndinni árið 2004.

Framkvæmdaáætluninni er ætlað að vera leiðsögurit fyrir samstarfið á komandi fjórum árum. Hún gefur fyrirheit um árangur sem tryggir forystu Norðurlandanna á umhverfissviðinu á alþjóðlegum vettvangi.

Fyrir hönd norrænu umhverfisráðherranna,

Sigríður Anna Þórðardóttir

Sigríður Anna Þórðardóttir

1. kafli - Inngangur

Norðurlandapjóðirnar hafa löngum starfað saman að náttúru- og umhverfismálum og verið framarlega á því sviði. Það er ósk okkar að svo verði áfram. Vegna norræns samstarfs hefur góður árangur náðst, enda byggir það á því sem sameiginlegt er með þjóðunum, þar á meðal gildismati, sameiginlegum skilningi og svipaðri forgangsröðun á sviði umhverfismála. Norðurlöndin eru aðeins lítill hluti af stórum heimi, en samt erum við sannfærð um að samstarfið gerir okkur kleift að hafa áhrif á alþjóðlegt starf á sviði umhverfismála.

„Norrænt notagildi“ er meginreglan í norrænu samstarfi. Hún felur í sér að samstarfið efli samkennd, hæfni og samkeppnisgetu norrænu ríkjanna og að sameiginlegar auðlindir okkar nýtist betur þegar við snúum bókum saman. Í norrænu samstarfi ber ætíð að veita þeim sviðum forgang sem búist er við skili bestum árangri. Norrænu umhverfisráðherrarnir hafa samþykkt framkvæmdaáætlun í umhverfismálum 2005–2008 og byggir umhverfissamstarfið á henni. Áætlunin nær jafnt til samstarfs milli Norðurlandanna, við Evrópusambandið (ESB) og aðrar alþjóðlegar stofnanir, grannsvæðin og norðurskautsvæðin. Norðurlöndin gegna mikilvægu hlutverki þegar reyndar eru nýjar hugmyndir og tillögur sem síðan má fylgja eftir á alþjóðavettvangi og á grannsvæðum Norðurlanda.

Áskoranir í umhverfismálum hafa alltaf verið alþjóðlegar og á hið sama við um norrænt umhverfissamstarf. Umheimur Norðurlandanna breytist stöðugt. Sé lítið á heiminn í heild sinni hefur einkum yfirlýsingin frá leiðtogafundinum í Jóhannesarborg um sjálfbæra þróun haft áhrif á norrænt samstarf.

Norrænu ríkin vilja efla alþjóðlega samninga og stofnanir sem starfa að umhverfismálum og sjálfbærri þróun og þá sérstaklega Umhverfisstofnun Sameinuðu þjóðanna (UNEP).

Fjölgun aðildarríkja Evrópusambandsins markaði söguleg kaflaskil sem hafa munu áhrif á norrænt umhverfissamstarf á næstu árum. Hún hefur ekki síst í för með sér nýja möguleika og nýjar áskoranir í starfi sem tengist ESB sem og öðru alþjóðasamstarfi. Norðurlöndin hafa verið í fararbroddi í umhverfissamstarfi ESB og meðal annars haft töluverð áhrif á þróun umhverfislöggjafar og áætlunar ESB á sviði sjálfbærrar þróunar. Þá hafa þau átt sinn þátt í að efla samþættingu umhverfismála við aðra málaflokka. Stefnt er að því á næstu árum að standa vörð um áhrif norrænu ríkjanna á þróun umhverfislöggjafar ESB. Framkvæmd 6. umhverfisáætlunar ESB og þemabundinna áætlana verða forgangsmál. Jafnframt er lögð mikil áhersla á að Norðurlöndin leggi sitt af mörkum til að leysa umhverfisvanda á grannsvæðum sínum. Þar er bæði átt við pólitísk áhrif og samstarf í viðeigandi alþjóðlegum ferlum og áhrif sem má ná með verkefnum sem bæta umhverfið og byggja upp þekkingu. Nánari ákvarðanir varðandi samstarf við grannsvæðin verða gerðar í samráði við fulltrúa þeirra. „Neighbourhood Policy“ ESB skapar nýja möguleika á framkvæmd og fjármögnun umhverfissamstarfs við grannsvæðin og aðgerðir þvert á landamæri. Í því sambandi eru Norræna Umhverfisfjármögnunarfélagið (NEFCO) og Norræni fjárfestingabankinn (NIB) mikilvægir samstarfsaðilar. Samstarf við önnur svæðisbundin samtök á grannsvæðunum og á heimsskautssvæðum er afar mikilvægt og ber að efla.

Til þess að starfið verði markvisst og tryggt verði að

tekið verði á mikilvægustu umhverfismálunum í framkvæmdaáætluninni 2005–2008 hefur verið ákveðið að beina athyglinni að fjórum megin málaflokkum. Þeir eiga að tryggja samþættingu umhverfismála við önnur samstarfssvið, samstarf milli vinnuhópa og skilning á því að lausn umhverfisvanda krefst þess að áskoranir séu skoðaðar í samhengi. Fyrsti málaflokkurinn tekur til umhverfis og heilsu en þar er aðaláherslan lögð á þörf og rétt fólks til að búa í hreinu og heilbrigðu umhverfi. Næsti málaflokkur tekur til hafsins en það er mjög mikilvæg auðlind á Norðurlöndum. Lögð er áhersla á vistkerfisnálgun til þess að tryggja sjálfbæra nýtingu hafsins og fjölbreytni í lífríki þess. Þriðji málaflokkurinn tekur til náttúru, menningarminja og útivistar þar sem lögð er áhersla á líffræðilega fjölbreytni og aðgengi að náttúrunni. Fjórði málaflokkurinn er sjálfbær framleiðsla og neysla en þar er lögð áhersla á lífsferilshugtakið og að tengslin milli álags á umhverfið og hagvaxtar verði rofin.

Auk forgangsroðunar sem fram kemur í umhverfisáætluninni munu umhverfisráðherrarnir taka ákvarðanir um viðbótaraðgerðir, til dæmis í samræmi við þá formennskuáætlun sem gildir hverju sinni í Norrænu ráðherranefndinni og umhverfismál sem eru ofarlega á baugi hverju sinni á Norðurlöndum og/eða á alþjóðavettvangi. Framkvæmdaáætlun í umhverfismálum byggist einnig á endurskoðun framkvæmdaáætlunar í umhverfismálum 2001–2004 sem vinnuhópar á umhverfissviði og aðrir aðilar tóku veigamikinn þátt í. Áhersla verður lögð á að miðla árangri af norrænu umhverfissamstarfi, þar á meðal að stuðla að samspili þátttakenda í starfinu og utanaðkomandi aðila í samræmi við starfsreglur ráðherranefndarinnar um samstarf við frjáls félagasamtök. Þá verður lögð

áhersla á að samþætta jafnréttissjónarmið í starfið. Framkvæmdaáætlunin í umhverfismálum á einnig að stuðla að því að fylgt verði umhverfisluta framkvæmdaáætlunar ráðherranefndarinnar á sviði sjálfbærrar þróunar á tímabilinu 2005–2008. Reglan um „norrænt notagildi“ á bæði við um notagildi af norrænu samstarfi í ríkjunum sjálfum og á alþjóðavettvangi. Í norrænu ríkjunum sjálfum gegnir sameiginleg löggjafarhefð og uppbygging stjórnsýslu veigamiklu hlutverki. Þar sem svo margt er líkt með löggjöf norrænu ríkjanna er hægt að ná töluverðu „norrænu notagildi“, bæði við undirbúning ESB-tilskipana og eins ef innleiðing þeirra er samræmd í ríkjunum eftir því sem kostur og tilefni gefast til. Norræn tengslanet sérfræðinga og stjórnvalda mynda góðan grunn til að byggja á og eru þau verðmæt auðlind í alþjóðlegu umhverfissamstarfi. Í næsta kafla verður gerð betri grein fyrir einstaka aðgerðum sem kveðið er á um í framkvæmdaáætluninni á sviði umhverfismála.

2. kafla - Málaflokkar

Eftirfarandi fjórir málaflokkar verða til umfjöllunar í þessum kafla: I. Umhverfi og heilbrigðismál, II. Hafið, III. Náttúra, menningarminjar og útivist og IV. Sjálfbær framleiðsla og neysla á Norðurlöndum, grannsvæðum og á alþjóðavettvangi. Meginmarkmið í hverjum málaflokki og í undirflokkum eru skilgreind í ramma. Þá er aðgerðum lýst og þeim árangri sem vænst er að muni leiða að settu markmiði.

I. Umhverfi og heilbrigðismál

Norðurlöndin eru í fararbroddi á sviðum sem eru ofarlega á baugi bæði í norrænu og alþjóðlegu samstarfi um umhverfi og heilsu. Umhverfi og heilsa eru mikilvægir þættir í norrænu umhverfissamstarfi. Þeir snerta mörg svið, þar á meðal samgöngur, landbúnað, iðnað og félagslega þætti. Mikilvægt er að samræma aðgerðir milli umhverfismála og þessara sviða.

Um árábil hafa norrænu ríkin tekið virkan þátt í alþjóðastarfi um efni og efnavörur og er nú unnið að gerð hnattrænnar efnaáætlunar á vegum

Umhverfisstofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNEP). Það sama á við um eftirfylgni leiðtogafundarins í Jóhannesarborg, þar með talda vinnu í nefnd Sameinuðu þjóðanna varðandi sjálfbæra þróun (CSD). Einnig má nefna sameiginlegar aðgerðir til að fylgja eftir alþjóðasamningum varðandi hættuleg efni þar á meðal þrávirk lífræn efнасambönd (POP).

Framkvæmd rammalöggjafar ESB um efni og efnavöru (REACH), rammatilskipunin um vatn og áætlunin um hreint loft (CAFE) gegna veigamiklu hlutverki í norrænu samstarfi. Önnur mikilvæg mál eru framkvæmd áætlunar ESB um kvikasilfur, tilskipanir um níturat og úrgang, starf ESB um svífryk og áætlun ESB um umhverfi og heilsu.

Í svæðisbundnu samstarfi hafa Norðurlandþjóðirnar lagt fram veigamikinn skerf við undirbúning samnings um loftmengun sem berst langar leiðir (LRTAP-sáttmálinn). Þetta starf og eins svæðisbundið starf að umhverfi og heilsu (WHO/ UNECE) er einnig mikilvægt í framtíðinni.

Meginmarkmið

Að efla hlut umhverfis og heilsu í norrænu samstarfi með það fyrir augum að fullnægja þörf fólks fyrir hreint og heilnæmt umhverfi. Nýting náttúru, landslags og menningarminja á að vera sjálfbær.

1.1 Efni og efnavörur

Markmið: Að draga úr áhættu fyrir umhverfið og heilsu fólks við framleiðslu, notkun, meðhöndlun og eyðingu efna með það sem langtíamarkmið að fyrir árið 2020 verði ekki lengur vörur á markaði eða losun frá framleiðslu sem inniheldur efni sem hafa skaðleg áhrif í heilsu og umhverfi.

Unnið skal að því að semja alþjóðlega löggjöf og alþjóðlegar framkvæmdaáætlanir um efni og efnavörur svo að fram komi grundvallarþekking á hættulegum eiginleikum efna sem eru í notkun. Dregið verði úr áhættupáttum og efnaöryggi aukið. Til að koma í veg fyrir skaða á heilsu manna og umhverfi vegna þekkingarskorts eða vanþekkingar ber að afla víðtækari þekkingar á efnum sem eru í

notkun. Unnið verður áfram að þróun aðferða og gagnagrunna til eftirlits og áhættumats. Árangur af þessu starfi nýtist á Norðurlöndunum sjálfum, í samstarfi við grannsvæðin og sem innlegg í alþjóðasamninga. Árangur starfsins felst ekki síst í auknu magni aðgengilegra upplýsinga um eiginleika efna og efnavara og um notkun þeirra í samfélaginu. Norðurlandþjóðirnar munu vinna að því að efni í vörum og afurðum verði áhættumetin í öllum lífsferlum þeirra. Stóðir efnalöggjafarinnar byggjast á samstöðu ríkjanna, til dæmis við gerð alþjóðlegrar áætlunar um efni (SAICM), efnalöggjafar ESB (REACH), í starfi ESB og UNEP varðandi kvikasilfur og starfi ESB með varnarefni og sæfiefnatilskipunina. Í REACH-reglugerðinni verður áhersla meðal annars lögð á skiptiregluna. Norðurlandþjóðirnar munu hafa samvinnu um eftirlit til að tryggja að efnalöggjöfinni verði fylgt eftir í fyrirtækjum.

Unnið verður að því að draga úr áhættu fyrir heilsu og umhverfi vegna notkunar varnarefna í landbúnaði, meðal annars með því að fylgja eftir framkvæmdaáætlun ESB varðandi varnarefni.

1.2 Loftgæði

Markmið: Að innihald mengandi efna í andrúmslofti verði undir lágmarki svo þau skaði ekki heilbrigði fólks og umhverfið.

Norðurlöndin munu vinna að tillögu varðandi endurskoðun á Gautaborgarbókuninni, NEC-tilskipuninni um mengunarmörk andrúmslofts í hverju ríki og nýjar tilskipanir ESB um svifryk í andrúmslofti og óson við yfirborð jarðar (CAFE). Markmiðið er að bæta forsendur þess að meta áhrif á heilsufar fólks með því að herða þau viðmiðunarmörk sem taka mið af norrænum aðstæðum.

Unnið verður að því að ná markmiði um minnkun losunar sem kemur fram í bókun LRTAP-samningsins og fylgja eftir tilskipunum varðandi NEC og loftgæði. Ný ákvæði samningsins um loftmengun sem berst langar leiðir (LRTAP) og ESB-tilskipanir eiga að leiða til þess að dregið verði enn frekar úr skaða af völdum súrs regns.

Hvað varðar svifryk er mikilvægt að auka þekkingu á loftmengun í borgum, loftmengun sem berst langar leiðir og sambandið milli stærri og smærri agna í svifryki. Greina þarf og þróa nýjar aðferðir til að draga úr loftmegnun vegna svifryks (umhverfisbelti, lífrænt eldsneyti og hjólbarðar).

Í starfi varðandi loftmengun (NO_x, SO₂, VOC og NH₃) ber að þróa norræna stefnu sem verði hluti af heildstæðri evrópskri stefnu í þessum efnum. Aðferðir verði gerðar skilvirkari og beinskeyttari til að stuðla að arðsömum aðgerðum til að minnka losun. Það krefst betri gagna og áreiðanlegra líkana um losun.

1.3 Lýðheilsa - útivist

Markmið: Að fólk geti notið útivistar og náttúrunnar til að bæta og tryggja lýðheilsu.

Unnið verði að því að bæta og tryggja lýðheilsu með því að skrá mikilvægi samspilsins milli náttúru, menningarminja, útivistar og heilsu. Sérstaklega verður sjónum beint að ungu kynslóðinni. Greint verður samhengi milli útivistar og heilsufars fólks. Þekkingu frá öllum Norðurlöndum verður safnað og dreift varðandi íþróttir og útivist barna og unglinga, hreyfigetu þeirra, námshæfni og heilbrigði. Að því starfi loknu leggja umhverfisráðherrarnir fram tillögu að starfi ESB á sviði umhverfis og heilsu.

Norðurlandþjóðirnar undirbúa tillögur sem þær leggja fram á vettvangi ESB um hvernig draga megi úr umferðarhávaða og hávaði í stærstu borgum Norðurlanda verður kortlagður.

1.4 Áætlun um norrænnar umhverfisaðgerðir á norðurskautssvæðunum.

Markmið: Að semja áætlun sem forgangsraðar norrænum umhverfisaðgerðum á norðurskautssvæðunum varðandi þrávirk lífræn efnasambönd, kvikasilfur og loftslagsmál.

Í kjölfar starfs sem nú fer fram á norðurskautssvæðunum innan ramma „Norrænnar framkvæmda-áætlunar um náttúru- og menningarminjavernd á norðurskautssvæðunum – Grænlandi, Íslandi og Svalbarða“ verður samin áætlun um norrænar umhverfisaðgerðir á norðurskautssvæðunum, einkum varðandi þrávirk lífræn efnasambönd,

kvikasilfur og loftslagsmál. Áætlunin á af hvetja til sérstakra aðgerða af hálfu Norrænu ráðherranefndarinnar á norðurskautssvæðunum. Norrænar aðgerðir ber að samræma starfi sem fram fer í Norðurskautsráðinu og Barentsráðinu.

Þess er vænst að loftslagsbreytingar hafi alvarlegar afleiðingar á norðurskautinu, ekki aðeins á umhverfi og lifandi auðlindir, heldur einnig á heilsu fólks, mannvirki og alla aðstöðu. Því vilja Norðurlandþjóðirnar beina sjónum sínum að afleiðingum loftslagsbreytinga á norðurskautið. Mikilvægt er að áframhaldandi starf á þessu sviði byggji á niðurstöðum starfs Arctic Climate Impact Assessment (ACIA).

II. Hafið

Hafið er mikilvæg auðlind fyrir Norðurlöndin. Þess vegna er mikilvægt að vernda og, eftir því sem hægt er, endurheimta sjávarvistkerfi, hlutverk þeirra, fjölbreytni, framleiðni og náttúrulegt ástand. Á norrænum vettvangi er áriðandi að koma á sjálfbærri nýtingu lifandi auðlinda og lágmarka hættuna á að líffræðileg fjölbreytni hafsins rýrni. Til að vernda vistkerfi hafsins, fiskveiðar og fiskeldi skal meðal annars unnið að því að draga úr hættu á innrás framandi lífvera. Unnið skal að því að stöðva losun hættulegra efna sem skaða umhverfið og takmarka umhverfisáhrif siglinga. Á svæðum þar sem ofauðgun á sér stað er þörf fyrir aðgerðir til að draga úr álagi sem hlýst af næringarefnum. Norðurlandabjóðirnar vilja efla þekkingu á áhrifum loftslagsbreytinga á umhverfi hafsins og fiskveiðar.

Samstarf Norðurlandanna kemur til viðbótar við starfið í ESB, HELCOM og OSPAR. Jafnframt munu Norðurlöndin vinna saman að því að innleiða rammatilskipun ESB um vatn og taka þátt í mótun evrópskrar stefnu um hafið.

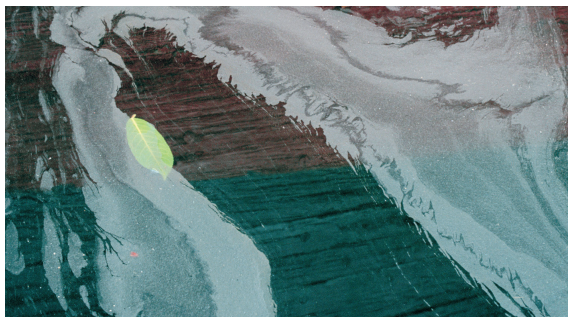
Meginmarkmið

Að efla vistkerfisnálgun við umhverfisstjórnun hafsins. Að tryggja sjálfbæra nýtingu vistkerfa og auðlinda þeirra. Að viðhalda fjölbreytni vistkerfanna, uppbyggingu þeirra, virkni, framleiðni og náttúrulegu ástandi.

2.1. Umhverfisskaðleg efni

Markmið: Að stuðla að því að dregið verði úr losun umhverfisskaðlegra efna á norrænum hafsvæðum fyrir árið 2020, þannig að magn hættulegra efna verði ekki meira en bakgrunnur náttúrulegra efna og að manngerð efni verði næstum því úr sögunni.

Minnka ber losun hættulegra efna á norrænum hafsvæðum, annars vegar með því að þróa aðferðir og verkfæri og hins vegar með því að þróa eftirlitsaðferðir og umhverfisvísa. Á norrænum vettvangi verði unnið að því að framkvæma rammatilskipun ESB um vatn, evrópska áætlun um hafið og hafssamningana OSPAR og HELCOM.

Norðurlöndin munu vinna að framkvæmd ályktunar Alþjóðasiglingamálastofnunar Sameinuðu þjóðanna (IMO) frá apríl 2004. Ákvörðunin felur í sér að Eystrasaltssvæðið sé skilgreint sem sérlega viðkvæmt hafsvæði (PSSA) að rússneskri lögsögu undanskilinni.

Í upplýsingastarfi um haf og strandsvæði verður lögð sérstök áhersla á hafið sem mikilvægt „forðabúr“ Norðurlanda. Gert verður yfirlit og áhættumat á umhverfisskaðlegum efnum í hafinu. Unnið verður að því að skapa vettvang þar sem aðferðir verða þróaðar, gögnum safnað og dreift og upplýsingum miðlað um strandsvæðin.

Unnið verður að því að styrkja Stokkhólmssamninginn og bókunina um þrávirk lífræn efnasambönd og semja dreifilíkön fyrir þungmálma og þrávirk lífræn efnasambönd. Þá verður unnið að tillögum varðandi viðauka VI við MARPOL og samninginn um gróðurhindrandi efni.

2.2 Ofauðgun

Markmið: Að stuðla að því að nauðsynlegar aðgerðir verði samþykktar fyrir árið 2010 til að koma í veg fyrir frekari tjón á vistkerfum hafsins.

Norðurlandþjóðirnar munu leggja fram tillögur varðandi rammatilskipun ESB um vatn þar sem markmiðið er gott vistrænt ástand ferskvatns og hafs undan ströndum.

Metið verður mikilvægi aðgengis að lífrænu köfnunarefni (nítrogen). Unnið verður að því að ákvarða þolmörk vegna næringarefna, einkum köfnunarefnis og forfórs á hafsvæði undan ströndum Norðurlanda. Þekkingu á tilvísunum og flokkunarkerfum verður safnað og líkön þróuð af tengingu milli uppsprettu, reiknaðs aðstreymis og ástandsmælinga í arfþegunum.

2.3 Vistkerfisnálgun

Markmið: Að efla sjálfbærar fiskveiðar og nýtingu hafs og tryggja verndun viðkvæmra tegunda og vistgerða sem eru í útrýmingarhættu. Að vernda úrval af ólíkum og einkennandi vistgerðum hafsins og koma í veg fyrir losun og dreifingu á skaðlegum og framandi tegundum. Þetta verður gert með því að stjórnun strandsvæða og umhverfis hafsins mun byggja á og taka mið af virkni vistkerfa þess með það að markmiði að stöðva tap á líffræðilegri fjölbreytni fyrir árið 2010.

Unnið verður að sjálfbærri nýtingu hafsins og auðlindum þess þar sem öll stjórnun tekur mið af vistkerfum hafsins. Vernda verður fjölbreytni vistkerfa, uppbyggingu þeirra, hlutverk og framleiðni. Bæta verður tjón sem orðið hefur á vistkerfum með

endurheimt þeirra. Efla ber hæfni til að stjórna hafsvæðum og stöðuvötnum þar sem tekið er mið af vistkerfum þeirra. Þá ber að kynna og standa vörð um samnorræna hagsmuni varðandi þróun og framkvæmd svæðisbundinna og alþjóðlegra samninga á þessu sviði, meðal annars með sameiginlegum aðgerðum og samræmingu. Lögð verður áhersla á aukna sjálfbærni í fiskveiðum og fiskeldi. Þar verður athyglinni beint að ofveiðum, óæskilegum meðafla og röskun á hafsbotni. Þá verður tekið frumkvæði að því að draga úr því að eldisfiskur sleppi úr eldiskvíum og jafnframt þarf að skoða svæðisbundna mengun af völdum fiskeldis. Unnið verður gegn losun framandi og erfðabreyttra lífvera í hafið og aðgerðir metnar til að takmarka og koma í veg fyrir dreifingu á framandi lífverum í hafið. Unnið verður að því að fullgilda samning Sameinuðu þjóðanna um kjölfestuvatn.

Á norrænum vettvangi verður unnið að því að kortleggja, flokka, safna þekkingu og vernda vistgerðir hafsins, þar á meðal kóralrif á köldum hafsvæðum. Þá verður unnið að því að undirbúa tillögur Norður-landanna við framkvæmd OSPAR-samningsins.

Ennfremur er tímabært að leggja áherslu á að þróa aðgerðir í einstaka ríkjum, svæðisbundið og á alþjóðavettvangi til að draga úr áhættu á tapi á líffræðilegri fjölbreytni hafsins, meðal annars með því að vernda tegundir og búsvæði sem eru í útrýmingarhættu.

2.4 Áhrif loftslagsbreytinga á umhverfi hafsins.

Markmið: Að auka þekkingu á áhrifum loftslagsbreytinga á lífríki hafsins, þar á meðal á hafstrauma og vistkerfi, afleiðingar fiskveiða og fiskeldis fyrir líffræðilega fjölbreytni á Norðurlöndum og áhættu í tengslum við framandi og skaðlegar lífverur.

Kannaðar verða afleiðingar loftslagsbreytinga á lífríki hafsins. Gerð verða líkön af væntanlegri þróun og mótvægisáðgerðum sem geta dregið úr hugsanlegu tjóni. Sjá nánar kafla 3.6 og 4.4.

III. Náttúra, menningarminjar og útivist

Norðurlandabúar hafa sterka vitund um verðmæti líffræðilegrar fjölbreytni og menningarminja. Norrænt umhverfissamstarf á rætur sínar að rekja til starfs á sviði náttúruverndar, líffræðilegrar fjölbreytni og útivistar. Áfram verður lögð áhersla á að vernda fjölbreytni plöntu- og dýraríkisins og búsvæði lífvera, en það er forsenda sjálfbærrar nýtingar náttúruauðlinda á Norðurlöndum og grannsvæðum þeirra. Tryggja verður verndun fjölbreytileika og sérkenna náttúrulegs norræns landslags og nýtingu þess til útivistar í framtíðinni. Á sama hátt verður að vernda sérkenni og fjölbreytileika menningarminja og menningarlandslags Norðurlanda þar sem tekið er tillit til mismunandi aldurs þeirra, hluverks og einkenna.

Í norrænu samstarfi verður unnið að því að leggja fram tillögur og hugmyndir að framkvæmd veigamestu alþjóðasamninga á þessu sviði svo sem samningnum um líffræðilega fjölbreytni, evrópska landslagssamningnum, búsvæðatilskipun ESB og rammatilskipun ESB um vatn.

Náttúru Norðurlanda stafar ógn af loftslagsbreytingum og verður því aflað þekkingar um náttúrufarsbreytingar sem verða í kjölfar loftslagsbreytinga.

Meginmarkmið

Náttúru- og menningarminjar Norðurlanda eru verðmætar auðlindir og því á verndun, viðhald, endurheimt og nýting þessara auðlinda að vera til fyrirmyndar á alþjóðlegum vettvangi.

3.1 Landslag og menningarminjar

Markmið: Að ná því markmiði evrópska landslags-samningsins að sjálfbær þróun landslags verði eitt aðalatriðið í náttúru- og menningarminjaarfleifð Evrópu. Að norræn sjónarmið varðandi samþættingu, vernd og stjórnun náttúru- og menningarminja verði þróuð enn frekar.

Unnið verður að tillögum að framkvæmd Landslags-samningsins, þar sem landslagi og menningarminjum er lýst sem mikilvægum auðlindum samfélagsins. Starfið felst annars vegar í að þróa aðferðir og mælikvarða fyrir þolmörk og breytingar í landslagi en hins vegar í þróun þekkingar við umsýslu við landslag. Við landbúnaðar- og skógræktarstörf verður miðað að því að þróa aðferðir sem taka mið af vernd, stjórnun

og þróun landslags, líffræðilegrar fjölbreytni, menningarminja og útivistar. Það verður meðal annars gert með því að greina áhrif skógræktar á menningarminjar. Starfið fer fram í samræmi við landbúnaðarstefnu ESB og aðra alþjóðasamninga. Þá verður unnið að því að ná fram sameiginlegri

afstöðu til starfs Evrópuráðsins og Menningarmála-stofnunar Sameinuðu þjóðanna (UNESCO) að menningarlegri fjölbreytni og sjálfbærri þróun.

Stefnt er að því að sýna fram á að margvísleg menningarumhverfi eru mikilvægar auðlindir og nauðsynleg forsenda fyrir þróun nútíma þjóðfélags. Í ljósi framkvæmdar á starfsáætlun norrænu umhverfisráðherranna varðandi menningarminjar munu norrænar aðgerðir varðandi verndun og nýtingu menningarminja ná bæði til einstakra minnisvarða og landslagseinkenna.

3.2 Líffræðileg fjölbreytni

Markmið: Norrænt samstarf skal beinast að því að stöðva þá neikvæðu þróun sem orðið hefur með fækkun tegunda, stofna og búsvæða þeirra með það að markmiði að tap á líffræðilegri fjölbreytni verði úr sögunni í síðasta lagi árið 2010.

Starfi sem miðar að því að stöðva tap á líffræðilegri fjölbreytni fyrir árið 2010 verður veittur sérstakur forgangur. Það felst meðal annars í því að undirbúa þátttöku í starfi sem nú fer fram í tengslum við samninga og sáttmála á sviði líffræðilegrar fjölbreytni. Aðgerðir munu meðal annars felast í að þróa og koma á fót sameiginlegum gagnagrunnum og framkvæmda-áætlunum, sýna dæmi um endurheimt vistkerfa og þróa umhverfisvísa sem geta sýnt hvort 2010-markmiðið næst. Aðgerðirnar verða í samræmi við ákvæði í Samningnum um líffræðilega fjölbreytni (CBD) sem fjallar um vinnu við vistkerfi og tilskipanir ESB um stjórnun náttúru og vatnsauðlinda.

Til að fá betri mynd af hvernig hægt verður að ná 2010-markmiðinu er nauðsynlegt að kortleggja ástand ákveðinna tegunda, tegundahópa og lífvista og meta þróunina og hvert hún stefnir. Komið verður á fót norrænum vettvangi, með sérstakri áherslu á dæmigerðar norrænar vistgerðir og tegundir, þar sem fólk getur borið saman bækur sínar, einkum varðandi þróun á heppilegum umhverfisvísnum og vöktunar-aðferðum fyrir norrænar tegundir, vistgerðir og búsvæði sem krefjast sérstakrar verndar.

Starfið felst einnig í því að meta vægi mismunandi þátta sem hafa áhrif á líffræðilega fjölbreytni bæði hvað varðar tegundir, stofna og vistkerfi, þar á meðal skal meta þætti eins og ofauðgun og aðra mengun, röskun búsvæða, veiði á sjó og landi og áhrif framandi tegunda.

Í áttaksverkefnum verður leitað samstarfs við frjáls félagasamtök og ekki síst börn og unglinga þar sem fengist verður við verndun, ræktun og endurheimt líffræðilegrar fjölbreytni í nánasta umhverfi þeirra og verður áherslan einkum lögð á mismunandi vistgerðir svo sem mýrar, stöðuvötn, strendur og skóga.

Unnið verður að framkvæmd rammatilskipunar ESB um vatn þar sem hlutverk Norðurlandabjóðanna verður einkum að þróa vöktunaraðferðir og aðferðir til meta hvaða vatnasvæði ber að hafa sérstakt eftirlit með.

3.3 Útivist og almannaréttur

Markmið: Auka ber aðgengi almennings að náttúr- unni til þess að standa vörð um hefðbundna útivist Norðurlandabúa sem byggist á almannarétti.

Það hefur mikla þýðingu fyrir íbúa á þéttbýlissvæðum að innan þeirra og í námunda við þau sé gott aðgengi að verðmætum og fjölbreyttum náttúru- og menningarmeningum. Það er því nauðsynlegt að skrá og skýra mikilvægi verndunar náttúrusvæða fyrir íbúum svæðanna.

Skrá þarf árangursríkar aðferðir og aðgerðir sem hafa orðið til þess að hvetja börn og ungmenni til aukinnar útivistar. Safna þarf þeirri þekkingu sem er fyrir hendi á Norðurlöndum, sem fjallar um börn og unglinga og sambandið á milli hreyfingar, útivistar, hreyfigetu, námshæfni og heilsu. Markmiðið er að koma á samstarfi milli aðila á heilbrigðis- og menntasviði.

Sjálfbær ferðamennska sem tekur mið af vernd náttúru- og menningarmeninga og skilar ávinningi til viðkomandi svæða á að hafa forgang.

3.4 Erfðaauðlindir

Markmið: Norrænu þjóðirnar ætla að vernda og nýta erfðaauðlindir á sjálfbæran hátt og vilja jafnframt efla réttláta skiptingu af notkun erfðaauðlinda á hnattræna vísu.

Í norrænu starfi með erfðaauðlindir verður unnið að framkvæmd alþjóðlegra samninga og fræðslu um þá. Undirbúnað verður samningaviðræður varðandi Samninginn um líffræðilega fjölbreytni (CBD), Matvæla- og landbúnaðarstofnun Sameinuðu þjóðanna (FAO) og ESB sem fjalla um aðgang að og sameiginlega nýtingu og ágóða af notkun erfðaauðlinda. Aðaláhersla verður lögð á að fylgja eftir yfirlýsingu norrænu ráðherranna árið 2003 varðandi aðgang að og réttindi til erfðaauðlinda.

Unnið verður að tillögum um umhverfisvísa fyrir erfðaauðlindir í landbúnaði, skógrækt og óspilltri náttúru.

3.5 Erfðabreyttar lífverur (GMO)

Markmið: Taka ber tillit til sérkenna Norðurlanda varðandi vistkerfi, stjórnun þeirra og menningu þegar þróaðar eru og framkvæmdar reglur um líföryggi og áhættumat í sambandi við rannsóknir og framleiðslu þar sem notaðar eru erfðabreyttar lífverur (GMO).

Norðurlöndin munu vinna að samræmingu á starfi norrænna yfirvalda með líföryggi og áhættumat í sambandi við leyfi og eftirlit með rannsóknum og framleiðslu á erfðabreyttum lífverum.

Norðurlandþjóðirnar munu leggja fram tillögur í sambandi við notkun lifandi erfðabreyttra lífvera (GMO) þvert á landamæri og í sambandi við framkvæmd Cartagenabókunarinnar sem fjallar meðal annars um auðkenni og merkingu á erfðabreyttum lífverum.

Þá verður lögð áhersla á áskoranir sem tengjast samrækt þar sem erfðabreyttar lífverur og hefðbundnar tegundir eru ræktaðar á sama svæði.

3.6 Áhrif loftslagsbreytinga á náttúru og menningarminjar

Markmið: Að efla fræðslu um áhrif hnattrænna loftslagsbreytinga á náttúru og menningarminjar á Norðurlöndum.

Í norrænu samstarfi verður lögð áhersla á að auka þekkingu og efla aðgerðir varðandi mat á áhrifum loftslagsbreytinga á náttúru og menningarminjar á Norðurlöndum og norðurskautssvæðum. Gera þarf grein fyrir viðkvæmri náttúru, áhrifaþáttum og mögulegri aðlögun að loftslagsbreytingum og hvaða áhrif breytingarnar hafa á líffræðilega fjölbreytni, menningarminjar og sjálfbæra nýtingu auðlinda. Í samstarfi við viðeigandi aðila mun þróun vöktunar- aðferða og umhverfisvísa hafa forgang svo hægt verði að fylgjast með áhrifum loftslagsbreytinga á líffræðilega fjölbreytni. Sjá nánar kafla 2.4. og 4.4.

IV. Sjálfbær neysla og framleiðsla

Aðgerðir á sviði sjálfbærrar framleiðslu og neyslu hafa verið eflðar á Norðurlöndum, innan ESB og á alþjóðavettvangi. Á grannsvæðunum beinist norrænt samstarf að því að þróa arðsamar og hreinar framleiðsluvörur og sjálfbærar neysluvenjur. Á lífsferli sínum mega vörur og þjónusta hvorki skaða umhverfi né heilsu fólks. Norðurlandapjóðirnar leggja áherslu á arðsemi, umhverfistækni og lausnir sem hvetja til félagslegrar nýsköpunar og nýrra óhefðbundinna lausna. Markmiðið er að stuðla að efnahagsþróun sem felur ekki í sér aukið álag á umhverfið og nýtingu auðlindanna. Stefnt verður að umhverfissvænni aðlögun í neyslu og framleiðslu. Í loftslagsmálum er unnið að því að draga úr losun

gróðurhúsalofttegunda með hliðsjón af framkvæmd loftslagssamningsins og Kyotobókunarinnar. Við framleiðslu og þjónustu á öllum lífsferli vörunnar ber að taka mið af sjálfbærri nýtingu á náttúruauðlindum til þess að draga úr myndun úrgangs og losun gróðurhúsalofttegunda. Þá á að bæta skilvirkni auðlinda, ferilsstjórnun og endurnýtingu efna.

Meginmarkmið

Að efla þróun sem byggist á sjálfbærri framleiðslu og neyslu og rjúfa tengsl milli hagvaxtar og álags á umhverfið. Þá leggja Norðurlandabjóðirnar fram tillögur um hvernig þróa má og efla notkun hagstjórnartækja, minnka magn úrgangs og losunar gróðurhúsalofttegunda, auka endurnýtingu úrgangs, bæta þekkingu almennings og fyrirtækja á umhverfismálum, bæta upplýsingar um afurðir og efla græna markaði og sjálfbæra, hreinni tækni.

4.1 Hreinni vörur og úrgangur

Markmið: Að draga úr neikvæðum áhrifum framleiðslu og neyslu á umhverfið og stuðla að skilvirkri nýtingu náttúruauðlinda á öllum lífsferlinum.

Unnið skal að því að greina samhengi milli myndunar úrgangs og hagvaxtar og jafnvel tekin dæmi um valda úrgangsstrauma. Jafnframt verður unnið að tillögum varðandi heildaráætlun ESB um að draga úr og endurnýta úrgang og aðrar reglur ESB sem lúta að úrgangi.

Unnið verður að því að draga úr áhættu vegna efna í afurðum og úrgangi og stöðva notkun hættulegra efna og efnavara í afurðum. Sjá nánar kafla 1.1.

Samstarf norrænna eftirlitsfirvalda varðandi flutning úrgangsefna milli landa haldi áfram.

Í tengslum við vörupróun verði sett á laggirnar norrænt tengslanet um lífsferla (NorLCA), sem verður bæði staðbundið og rafrænt tengslanet fyrir þverfaglega þekkingu og þekkingarmiðlun á lífsferlum, þar sem dæmum verður safnað og dreift.

Umhverfis-, neytenda- og iðnaðarsvið munu hafa með sér samstarf um samþætta umhverfisvæna framleiðslustefnu (IPP) og sjálfbæra framleiðslu og neyslu á alþjóðlegum og evrópskum vettvangi með það markmið að leggja fram tillögur að umhverfisvænni framleiðslustefnu ESB.

Til að breyta framleiðslu- og neysluvenjum ber að efla og auka aðgerðir varðandi Staðardagskrá 21,

umhverfisstjórnun og bestu fáanlegu tækni (BAT) á Norðurlöndum og grannsvæðum með því að þróa sameiginlegan þekkingargrunn með góðum hugmyndum úr Staðardagskrá 21. Unnið verður að því að efla þekkingu á grannsvæðunum um sjálfbæra framleiðslu og neyslu með þarfir heimamanna fyrir augum. Í norrænu samstarfi er mikilvægt að vinna að þekkingu á losunarstöðlum og hreinni og skilvirkari

tækni ásamt frekari þróun á og upplýsingum um umhverfisstjórnunarkerfi. Umhverfistækni verður veittur forgangur í sambandi við framkvæmdaáætlun ESB um umhverfistækni (ETAP).

Til að þróa og kynna góð norræn dæmi um sjálfbæra framleiðslu verður reynt að samþætta umhverfisþekkingu á öllum sviðum og í allri framleiðslukeðjunni þar á meðal vörupróun.

Unnið verður að tillögum um aðgerðir til að styrkja umhverfisvitund neytenda, yfirvalda og framleiðenda og tryggja aðgang að umhverfisupplýsingum um innihald vara, áhrif þeirra á umhverfið og notkun þeirra. Árangur af starfinu varðandi hreinni framleiðslu og afurðir ásamt lífsferilshugtakinu

verður nýttur í samstarfi við grannsvæðin og Rússland.

Kynnt verða norræn dæmi um sjálfbæra framleiðslu og unnið að því að efla óhefðbundnar framleiðslu-aðferðir, til dæmis vistvænan landbúnað, endurnýjanlega orku og framleiðslu á lífgasi í landbúnaði.

Til að draga úr losun í hafið verður unnið að því að kortleggja aðgerðir varðandi losun frá skipum, þar á meðal að hvetja menn til að bíða með losun þangað til skip er komið í höfn. Unnið verður að því að breyta viðhorfi fólks og samræma kröfur í norrænu ríkjunum.

4.2 Grænir markaðir og opinber innkaup

Markmið: Að örva nýsköpun og uppfinningar til þess að draga úr umhverfisálagi og orku- og auðlinda-notkun í þjóðfélaginu og efla samkeppnishæfni atvinnulífsins, græna markaði og atvinnusköpun.

Stefnt verður að því að bæði opinberi og einkageirinn taki tillit til umhverfisins við innkaup. Í því sambandi verður unnið að því að semja norræn viðmið og viðmiðunarkerfi fyrir græn innkaup og þróa aðferðir til að samþætta umhverfis- og lífferilssjónarmið við þróun staðla. Unnið verður að því að finna dæmi um góðar starfsvenjur á sviði umhverfistækni sem leitt hafa til efnahagsþróunar.

Norrænu ríkin munu áfram styðja, þróa og dreifa upplýsingum um norræna umhverfismerkið Svaninn.

4.3 Umhverfishagfræði

Markmið: Að skapa efnahagsþróun og verðmæta-
aukningu sem byggir á sjálfbærum framleiðslu- og
neysluvenjum, þar sem rofin eru tengsl milli álags á
umhverfið og hagvaxtar.

Sýnd verða dæmi um hvernig reikna má félagslega og
umhverfisþætti í verðið og hvernig samþætta má það
starfi ESB á þessu sviði.

Til að nota þessar aðferðir á skilvirkari hátt verður
unnið að því að þróa frekari þekkingu og greiningu á
aðferðum og tengslum þar sem álag á umhverfið
hefur verið rofið úr tengslum við efnahagsvöxt. Unnið
verður að því að tryggja arðsemi sem felst í að tengja
saman mismunandi aðferðir (fjárhagslegar, lagalegar
og annars konar stjórnun), til dæmis á sviði
loftmengunar, loftslags og vatns með kvótaverslun,
gjöldum, stjórnunarlegum ákvæðum o.s.frv. Þróaðar
verða nýjar leiðir til að nýta hagstjórnartæki varðandi
úrgang, umbúðir og líffræðilega fjölbreytni.

4.4 Minnkun á losun lofttegunda

Markmið: Norðurlöndin stuðli að því að ná megin-
markmiðum og langtímamarkmiðum loftslags-
samningsins um að „takmarka magn gróðurhúsa-
lofttegunda í andrúmsloftinu þannig að komið verði
í veg fyrir hættuleg áhrif á loftslagið af manna
völdum“.

Norrænu ríkin vilja vinna að metnaðarfullri
framfarastjórnun loftslagsmála heimsins eftir 2012.
Af Norðurlandanna hálfu verður unnið að því að
samstarf verði breitt og með þátttöku sem flestra
ríkja.

Norrænu ríkin vilja stuðla að því að samstarfið um
Eystrasaltssvæðið sem tilraunasvæði með viðskipti á
losunarkvótum og við sameiginlega framkvæmd
(Testing Ground Agreement (TGA)) verði árangursríkt.
Einnig að þróun og notkun sveigjanleikaákvæða
Kyotobókunarinnar verði skilvirk, bæði frá sjónarhóli
umhverfis og efnahagslegra þátta. Jafnframt verði

þekking og kunnátta um loftslagsmál við Eystrasalt, með sérstakri áherslu á Rússland, efld.

Norðurlöndin vilja vera í fararbroddi í starfi sem miðar að því að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda í iðnaði og að forsendur þessa starfs verði efldar. Unnið verður að því að herða enn frekar reglur varðandi losun gróðurhúsalofttegunda. Lögð verður áhersla á að draga úr losun í tengslum við samgöngur og úrgang.

Norðurlönd vilja stuðla að aukinni notkun á endurnýjanlegri orku, í samræmi við leiðtogafundinn

í Jóhannesarborg árið 2002 um endurnýjanlega orku og einnig norrænt frumkvæði til þess m.a. að auka líforkunotkun á Norðurlöndum og grannsvæðunum.

Norðurlöndin leggja áherslu á aukinn skilning og aðgerðir til að meta viðkvæmni, áhrif og aðlögum varðandi loftslagsbreytingar. Þar er átt við áhrif loftslagsbreytinga á vistkerfi á láði og legi og auk þess félags-, efnahagslegar og aðrar samfélagslegar afleiðingar af loftslagsbreytingum. Sjá nánar kaflana 2.4 og 3.6.

3. kafli - Upplýsingamiðlun

Upplýsingar um framkvæmdaáætlunina um umhverfissamstarfið og árangur þess eiga að berast víða. Árið 2001 var samþykkt upplýsingaáætlun „Upplýsingaáætlun fyrir norræna umhverfissamstarfið“ þar sem lykilorðin eru notagildi, raunsæi og markhópar. Í hvert sinn sem verkefni er hrint í framkvæmd er spurt: Hvers vegna er það áhugavert? Hver er boðskapurinn? Hver er markhópurinn? Hvernig er miðlað? Sjá: <http://www.norden.org/miljoe/sk/Strategi.pdf>

Eftirfarandi skýringarmynd sýnir hvernig miðla má boðskapnum í framkvæmdaáætluninni um umhverfismál:

Hvers vegna er upplýsingamiðlun mikilvæg?	→	• Til að marka sérstöðu • Til hvatningar • Til að hafa áhrif á norræn og alþjóðleg ferli
Hverju viljum við miðla?	→	• Árangri af starfi að málaflokkunum fjórum • Skýrum boðskap • Raunhæfum árangri
Hver er markhópurinn?	→	• Sérfræðingar og samningafólk í ríkjunum og á alþjóðavettvangi • Umhverfisráðherrarnir • Almennigur • Norðurlandaráð • Frjáls félagasamtök • Svæðisbundnar stofnanir
Hvernig miðlum við?	→	• Bæklingar • Skýrslur • Umræður á vef Norrænu ráðherranefndarinnar • Fréttatilkynningar • Nýjar miðlunarleiðir

Norrænt samstarf ber að kynna á öllum stigum: Upplýsingamiðluninni ber að háttá þannig að allir markhópar fái glögga mynd af norrænu samstarfi og auðveldan aðgang að árangri norræns samstarfs.

Kynning á framkvæmdaáætluninni í umhverfismálum á að vera virk og ná víða frá upphafi starfstímabilsins. Samið verður upplýsingaefni um árangur innan málaflokkanna fjögurra. Málaflokkarnir verða í brennidepli allt starfstímabilið á norrænum fundum, í starfshópum og á alþjóðavettvangi eftir því sem við á. Framkvæmdaáætlunin í umhverfismálum 2005-2008 verður metin og niðurstöðurnar kynntar.

4. kafli – Framkvæmd áætlunar í umhverfismálum

Norrænu umhverfisráðherrarnir (MR-M) ábyrgjast framkvæmd samstarfsáætlunar í umhverfismálum. Á vegum ráðherranefndarinnar starfar embættismannanefnd á sviði umhverfismála (EK-M), sem ber ábyrgð á framkvæmd áætlunarinnar. Embættismannanefndin nýtur aðstoðar sérstakrar vinnunefndar (AU).

Ráðherranefndin hefur sett á laggirnar fjölda vinnuhópa og þverfaglegra hópa sem vinna að framkvæmd áætlunarinnar. Markmið og árangur áætlunarinnar verða skilgreind nánar í árlegum starfsáætlunum og skýrslum. Þessi tilhögun eflir og bætir samræmingu milli samstarfssviða þar á meðal þverfaglegt samstarf hópanna. Umhverfissviðið starfar þannig með fjölda annarra ráðherranefnda þar á meðal á sviði fjármála, orkumála, landbúnaðar og skógræktar, neytendamála, atvinnumála og samgöngumála.

Skrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar annast bæði innra og ytra starf á umhverfissviðinu. Skrifstofan sér um að samræma starf ráðherra-nefndar, embættismannanefndar, starfshóps hennar og vinnuhópa við framkvæmd áætlunar á sviði umhverfismála, með starfsáætlunum og skýrslum og stuðlar að samþættingu samstarfssviða á skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar.

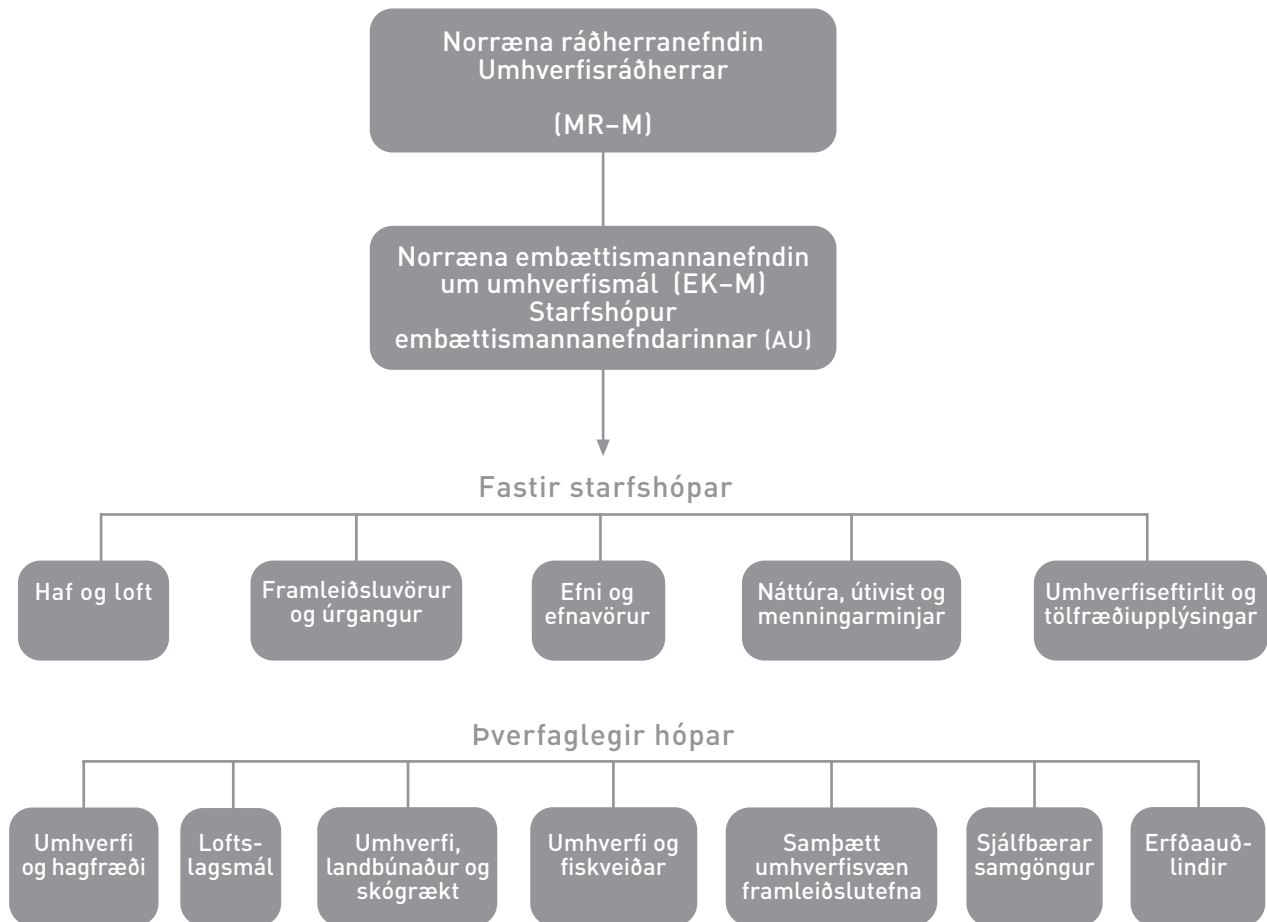
Áætluninni er hrint í framkvæmt innan ramma fjárlaga sem Norræna ráðherranefndin ákveður á hverju ári til umhverfissamstarfsins. Fjárlögin eru forsendur forgangsgröðunar í starfsemi umhverfissviðsins.

Á seinni hluta starfstímabilsins (2007-2008) verður gerð úttekt á árangri og reynslu sem fengist hefur af framkvæmd áætlunarinnar. Árið 2008 verður samin tillaga að endurskoðun framkvæmdaáætlunarinnar sem byggist á fyrrnefndri úttekt.

Framkvæmdaáætlunin í umhverfismálum 2005-2008 hefur verið send til umfjöllunar Norðurlandaráðs.

Norrænu umhverfisráðherrarnir hafa samþykkt norrænu framkvæmdaáætlunina í umhverfismálum og öðlast hún gildi 1. janúar 2005.

Eftirfarandi skýringarmynd sýnir skipulag umhverfissviðsins á skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar 1. janúar 2005:

Listi yfir skammstafanir

ACIA	Áhættumat á loftslagi Norðurskauts (Norðurskautsráð) (en. Arctic Climate Impact Assessment, da. Arktisk Råd)
AU	Vinnuhópur Norrænu ráðherranefndarinnar um umhverfismál (da. Nordisk Ministerråds Arbejdsudvalg for Miljø)
BAT	Besta fáanlega tækni (en. Best Available Technology, da. bedste tilgængelig teknologi)
CAFE	Hreint loft í Evrópu (Tilskipun ESB um loftgæði og losun) (en. Clean Air for Europe, da. EUs luftkvalitets- og udslipsdirektiv)
CBD	Sáttmálinn um líffræðilega fjölbreytni (en. Convention on Biological Diversity, da. Biodiversitetskonventionen)
CSD	Nefnd Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun (en. Commission on Sustainable Development)
ECE	Efnahagsnefnd Evrópu (en. Economic Commission for Europe)
EK-M	Embættismannanefnd Norrænu ráðherranefndarinnar um umhverfismál (da. Nordisk Ministerråds Embedsmandskomité for Miljøspørgsmål)
ESB	Evrópusambandið (en. European Union, da. Den Europæiske Union)
ETAP	Aðgerðaráætlun Evrópusambandsins í umhverfistækni (en. Environmental Technologies Actionplan, da. EUs Handlingsplan for Miljøteknologi)
S.Þ.	Sameinuðu þjóðirnar (en. United Nations, da. De Forenede Nationer)
FAO	Matvæla- og landbúnaðarstofnun Sameinuðu þjóðanna (en. Food and Agriculture Organisation)
GMO	Erfðabreyttar lífverur (da. genmodificerede organismer)
HELCOM	Samningur um verndun Eystrasaltsins gegn mengun (en. The Helsinki Commission, da. Helgingforskommissionen)
IMO	Alþjóðasiglingamálastofnunin (en. International Maritime Organization)
IPP	Umhverfisvæn framleiðslustefna (en. Integrated Product Policy, da. Integreret ProduktPolitik)
LA21	Staðardagskrá 21 (da. Lokal Agenda 21)
LCA	Lífsferlagreining (en. Life-Cycle Assessment, da. Livscyklusanalyse)
LRTAP	Sáttmáli Sameinuðu þjóðanna um loftmengun sem dreifist langt yfir landamæri (en. Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution)
MARPOL	Alþjóðasamningur um varnir gegn mengun frá skipum (en. Marine Pollution Convention)

MR-M	Norrænu umhverfisráðherrarnir (da. Nordisk Ministerråd, miljøministre)
NEC-tilskipun	NEC-tilskipunin um hámarksmengunarmörk andrúmslofts í hverju ríki (en. National Ceilings for Certain Pollutants Directive)
NEFCO	Norræna umhverfisfjármögnunarfélagið (en. Nordic Environment Finance Corporation)
NGO	Frjáls félagasamtök (en. Non-Governmental Organizations)
NH3	Ammoníak
NIB	Norræni fjárfestingabankinn (da. Nordisk Investeringsbank)
NMR	Norræna ráðherranefndin (da. Nordisk Ministerråd)
NOx	Köfnunarefnisoxíð (da. kvælstofoxider)
OSPAR	OSPAR-samningurinn – til verndar gegn mengun í Austur-Atlantshafi (da. Oslo-Paris konventionen)
POP	Þrávirk lífræn efnasambönd (en. Persistent Organic Pollutants, da. persistente organiske forbindelser)
PSSA	Sérlega viðkvæm hafsvæði (en. Particularly Sensitive Sea Areas)
REACH	ESB-tillaga að nýrri efnalöggjöf (en. Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals, da. EUs forslag til ny kemikelielovgivning)
SAICM	Alþjóðleg áætlun Sameinuðu þjóðanna um efni og efnavörur (en. Strategic Approach to International Chemical Management)
SOx	Brennisteinsoxíð (da. svovloxider)
TGA	Samningur um Eystrasaltið sem tilraunasvæði samkvæmt sveigjanleikaákvæði Kyotóbókunarinnar (en. Testing Ground Agreement)
TGF	Sjóður fyrir tilraunasvæðið (Sjá TGA) (en. Testing Ground Facility)
UNECE	Efnahagsnefnd Sameinuðu þjóðanna fyrir Evrópu (en. United Nations Economic Commission for Europe)
UNEP	Umhverfisstofnun Sameinuðu þjóðanna (en. United Nations Environmental Programme)
UNESCO	Menningarmálastofnun Sameinuðu þjóðanna (en. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
VOC	Rokgjörn lífræn efnasambönd (en. Volatile Organic Compounds, da. flygtige organiske forbindelser)
WHO	Alþjóðaheilbrigðisstofnunin (en. World Health Organization, da. Verdenssundhedsorganisationen)